

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Διάλεξη 08

Δεύτερο επεισόδιο (163e-165a7): Κριτίου ρήσις και τέταρτος ορισμός της σωφροσύνης (*τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτὸν*)

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Σκοπός της όγδοης διάλεξης είναι να παρακολουθήσουν οι φοιτητές την επιχειρηματολογία του Κριτία και να κατανοήσουν τον τέταρτο ορισμό της σωφροσύνης.

Περιεχόμενα ενότητας

Δεύτερο επεισόδιο (163e-165a7):

- η ρήση του Κριτία
- τέταρτος ορισμός της σωφροσύνης (*τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν*)

Περιγραφή μαθήματος

Η όγδοη διάλεξη επικεντρώνεται στη ρήση του Κριτία. Μέσα από την εκ του σύνεγγυς ανάγνωση του πλατωνικού κειμένου οι φοιτητές θα παρακολουθήσουν την επιχειρηματολογία του Κριτία και την διατύπωση του τέταρτου ορισμού της σωφροσύνης (*τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν*).

Ερμηνευτικά σχόλια

- «Απόκρυφα» κείμενα αρ. 2: το αίνιγμα του δελφικού ρητού (γνῶθι σαυτόν).
- Σώφρονες: οι διαγενεακοί εκλεκτοί των θεών, οι μόνοι εντεταλμένοι εξηγητές των ιερών κειμένων - Η σειρά μετάδοσης της αληθούς σοφίας: Απόλλων (ὁ θεός) ⇒ ο δημιουργός του ρητού (ὁ ἀναθείς) ⇒ ο λύτης του αινίγματος Κριτίας ⊗ ο εξωκειμενικός δημιουργός του υπεραφηγήματος του διαλόγου.

Ερμηνευτικά σχόλια

- Τέταρτος ορισμός: σωφροσύνη είναι η γνώση του εαυτού, η αυτογνωσία (*τὸ γιννώσκειν αὐτὸν ἑαυτόν*).
- Βασική γνωσιολογική αρχή: κάθε γνώση, είτε πρακτική είτε θεωρητική έχει ως αντικείμενό της ένα και μόνο ένα γνωστικό τομέα ο οποίος διαφέρει από την ίδια. Π.χ. η υφαντική τα ρούχα, η γεωμετρία τους αριθμούς κοκ.
- Μοναδική εξαίρεση η σωφροσύνη η οποία είναι γνώση δευτέρας τάξεως, γνώση η οποία γνωρίζει τον εαυτό της, γνώση κατά την οποία το υποκείμενο και το αντικείμενο της γνώσης ταυτίζονται.

Ερμηνευτικά σχόλια

- Η ιδιότητα της αυτοαναφορικότητας καθιστά την σωφροσύνη ανώτερη οντολογικά από όλες τις άλλες γνώσεις και την αναδεικνύει ως τον μοναδικό ηγεμόνα των επιστημών.
- Ο σωκρατικός έλεγχος ως μέσο διακρίσεως της αληθούς σοφίας από την δοκησιοσοφία.
- Το γνωστικό πεδίο της σωφροσύνης ως αυτογνωσίας διευρύνεται επικινδύνως εγγίζον τα όρια της παντογνωσίας.

Πλάτων, Χαρμίδης (163e-165a7)

Δεύτερο επεισόδιο (163e)

[163e] ἄρα τὴν τῶν ἀγαθῶν πράξιν ἢ ποιήσιν ἢ ὅπως σὺ βούλει ὀνομάζεις, ταύτην λέγεις σὺ σωφροσύνην εἶναι; ἔγωγε, ἔφη.

οὐκ ἄρα σωφρονεῖ ὁ τὰ κακὰ πράττων, ἀλλ' ὁ τὰγαθὰ; σοὶ δέ, ἦ δ' ὅς, ᾧ βέλτιστε, οὐχ οὕτω δοκεῖ;

ἔα, ἦν δ' ἐγώ: μὴ γάρ πω τὸ ἐμοὶ δοκοῦν σκοπῶμεν, ἀλλ' ὁ σὺ λέγεις νῦν.

ἀλλὰ μέντοι ἔγωγε, ἔφη, τὸν μὴ ἀγαθὰ ἀλλὰ κακὰ ποιοῦντα οὐ φημι σωφρονεῖν, τὸν δὲ ἀγαθὰ ἀλλὰ μὴ κακὰ σωφρονεῖν: τὴν γὰρ τῶν ἀγαθῶν πράξιν σωφροσύνην εἶναι σαφῶς σοι διορίζομαι.

Δεύτερο επεισόδιο (164a)

[164a] καὶ οὐδέν γέ σε ἴσως κωλύει ἀληθῆ λέγειν: τόδε γε μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, θαυμάζω, εἰ σωφρονοῦντας ἀνθρώπους ἡγῆσὺ ἀγνοεῖν ὅτι σωφρονοῦσιν.

- ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαι, ἔφη.
- οὐκ ὀλίγον πρότερον, ἔφην ἐγώ, ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ὅτι τοὺς δημιουργοὺς οὐδέν κωλύει καὶ αὖ τὰ τῶν ἄλλων ποιοῦντας σωφρονεῖν;
- ἐλέγετο γάρ, ἔφη: ἀλλὰ τί τοῦτο;
- οὐδέν

Δεύτερο επεισόδιο (164b)

ἀλλὰ λέγε εἰ δοκεῖ τίς σοι ἰατρός, ὑγιᾶ τινὰ [164b] ποιῶν,
ὠφέλιμα καὶ ἑαυτῷ ποιεῖν καὶ ἐκείνῳ ὃν ἰῶτο;
ἔμοιγε.

οὐκοῦν τὰ δέοντα πράττει ὅ γε ταῦτα πράττων;
ναί.

ὁ τὰ δέοντα πράττων οὐ σωφρονεῖ;
σωφρονεῖ μὲν οὖν.

ἦ οὖν καὶ γινώσκειν ἀνάγκη τῷ ἰατρῷ ὅταν τε ὠφελίμως
ἰᾶται καὶ ὅταν μή; καὶ ἐκάστῳ τῶν δημιουργῶν ὅταν τε
μέλλῃ ὀνήσασθαι ἀπὸ τοῦ ἔργου οὗ ἂν πράττῃ καὶ ὅταν μή;
ἴσως οὐ.

Δεύτερο επεισόδιο (164c)

ένιοτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὠφελίμως πράξας ἢ βλαβερῶς
ὁ [164c] ἰατρός οὐ γινώσκει ἑαυτὸν ὡς ἔπραξεν: καίτοι
ὠφελίμως πράξας, ὡς ὁ σὸς λόγος, σωφρόνως ἔπραξεν. ἢ
οὐχ οὕτως ἔλεγες;

ἔγωγε.

οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ένιοτε ὠφελίμως πράξας πράττει μὲν
σωφρόνως καὶ σωφρονεῖ, ἀγνοεῖ δ' ἑαυτὸν ὅτι σωφρονεῖ;

Δεύτερο επεισόδιο (164c-d)

ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, ἀλλ' εἴ τι σὺ οἶει ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' ἐμοῦ ὠμολογημένων εἰς τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συμβαίνειν, ἐκείνων ἂν τι ἔγωγε [164d] μᾶλλον ἀναθείμην, καὶ οὐκ ἂν αἰσχυνθείην μὴ οὐχὶ ὀρθῶς φάναι εἰρηκέναί, μᾶλλον ἢ ποτε συγχωρήσαιμ' ἂν ἀγνοοῦντα αὐτὸν ἑαυτὸν ἄνθρωπον σωφρονεῖν. σχεδὸν γάρ τι ἔγωγε αὐτὸ τοῦτο φημι εἶναι σωφροσύνην, τὸ γινώσκειν ἑαυτὸν, καὶ συμφέρομαι τῷ ἐν Δελφοῖς ἀναθέντι τὸ τοιοῦτον γράμμα.

Δεύτερο επεισόδιο (164d-e)

καὶ γὰρ τοῦτο οὕτω μοι δοκεῖ τὸ γράμμα ἀνακεῖσθαι, ὡς δὴ πρόσρησις οὕσα τοῦ θεοῦ τῶν εἰσιόντων ἀντὶ τοῦ χαῖρε, ὡς [164e] τούτου μὲν οὐκ ὀρθοῦ ὄντος τοῦ προσρήματος, τοῦ χαίρειν, οὐδὲ δεῖν τοῦτο παρακελεύεσθαι ἀλλήλοις ἀλλὰ σωφρονεῖν. οὕτω μὲν δὴ ὁ θεὸς προσαγορεύει τοὺς εἰσιόντας εἰς τὸ ἱερόν διαφέρον τι ἢ οἱ ἄνθρωποι, ὡς διανοούμενος ἀνέθηκεν ὁ ἀναθείς, ὡς μοι δοκεῖ: καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀεὶ εἰσιόντα οὐκ ἄλλο τι ἢ Σωφρόνει, φησὶν. αἰνιγματωδέστερον δὲ δὴ, ὡς μάντις, λέγει:

Δεύτερο επεισόδιο (165a)

αίνιγματωδέστερον δὲ δὴ, ὡς μάντις, λέγει: τὸ γὰρ Γνωθὶ σαυτὸν καὶ τὸ Σωφρόνει ἔστιν [165a] μὲν ταῦτόν, ὡς τὰ γράμματά φησιν καὶ ἐγώ, τάχα δ' ἄν τις οἰηθεῖη ἄλλο εἶναι, ὃ δὴ μοι δοκοῦσιν παθεῖν καὶ οἱ τὰ ὕστερον γράμματα ἀναθέντες, τό τε μηδὲν ἄγαν καὶ τὸ Ἐγγύη πάρα δ' ἄτη. καὶ γὰρ οὗτοι συμβουλήν ᾤθησαν εἶναι τὸ Γνωθὶ σαυτὸν, ἀλλ' οὐ τῶν εἰσιόντων [ἐνεκεν] ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρόσρησιν: εἴθ' ἵνα δὴ καὶ σφεῖς μηδὲν ἦττον συμβουλάς χρησίμους ἀναθεῖεν, ταῦτα γράψαντες ἀνέθεσαν.

Πηγή αρχαίου κειμένου

Πηγή για το αρχαίο κείμενο: *Βικιθήκη*

<https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία: Πλάτων και η Θεωρία των Ιδεών. Διάλεξη 08 Δεύτερο επεισόδιο (163e-165a7): Κριτίου ρήσις και τέταρτος ορισμός της σωφροσύνης (τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτὸν)».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1905/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

